

לכבוד

השרה להגנת הסביבה, גב' עידית סילמן

העתק:

השר לביטחון פנים, מר איתמר בן-גביר
היועצת המשפטית לממשלה, עו"ד גלי בהרב-מיארה
פרקליט המדינה, עו"ד עמית איסמן
מנכ"ל המשרד לביטחון לאומי, מר רפול אנגל
מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מר רמי רוזן
נציב שירות בתי הסוהר, רב גונדר קובי יעקובי
היועצת המשפטית של המשרד להגנת הסביבה, עו"ד נטע דרורי
מנכ"לית רשות הטבע והגנים, גב' רעיה שורקי

**הנדון: בקשה לביטול לאלתר של הגדרת תנינים כחיית בר מטופחת בישראל
ולאיסור מוחלט וגורף על שימוש בחיות בר ככלי לאיום על אסירים בישראל**

שלום רב,

אנו, אקדמאים ואנשי מקצוע בתחום שמירת הטבע, החתומים מטה, פונים אלייך בבקשה לבטל לאלתר את הגדרתם של תנינים המוחזקים בארץ בשבייה כ"חיית בר מטופחת" ולהורות על איסור מוחלט על שימוש בחיות בר, לרבות תנינים, ככלי לאיום על בני אדם או לשמירת מתקנים.

אנו חשים זעזוע עמוק מעצם הרעיון המחריד שייעשה שימוש בחיות בר ככלי לאיום, במדינת ישראל בשנת 2026. אין בעולם (בהיסטוריה הקרובה, ואם לא נרחיק לתקופות אפלות) אף תקדים להקמת מתקן המיועד להחזקת חיות בר למטרה כזו, ולא בכדי. השאלה מי הם אותם אסירים אינה רלוונטית. השאלה היא מי אנחנו, מה אנחנו רוצים להיות, ואיך אנחנו רוצים להיראות בעיני עצמנו והעולם.

פנייה זו אלייך היא מתוקף היותך השרה האמונה על הגנת הסביבה והטבע בישראל, והאחראית על הגנת חיות הבר. אנו רואים בהכרזתך על חיות בר לכל דבר ועניין כ"חיות בר מטופחות" במטרה לאפשר שימוש בהן ככלי, באופן שיפגע בהגנתן, ואף יסכן את הציבור, ובניגוד לחוות הדעת של אנשי מקצוע במשרד להגנת הסביבה, רט"ג ואחרים, מהלך מנוגד לחלוטין למטרות תפקידך (ואולי אפילו מעילה בתפקידך).

בהכרזתך את מטילה על רט"ג את האחריות לקבוע את תנאי ההחזקה המותרים לאותם תנינים ולפקח עליהם. מדוע, אם כן, אינך מקבלת את חוות דעתם המקצועית המפורטת של מדעני רט"ג, אשר הוגשה לך והמתנגדת להכרזה האמורה ולהעברת תנינים למתחם הסמוך למתקן כליאה במטרה להשתמש בהם ככלי הרתעה? הכרזתך מנוגדת גם לחוות הדעת המפורטת והברורה של יועמ"שית המשרד להגנת הסביבה.

משמעותה של החזקת תנינים במטרה שישימשו ככלי לאיום על אסירים, היא שהיחס אל התנינים אינו כאל חיית בר אלא כאל כלי נשק והרתעה. רעיון זה מופרך מיסודו ונוגד את עקרונות החוק להגנת חיות הבר וחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, ואף את חוק צער בעלי חיים. יש להתיר החזקת חיות בר בשבייה רק בתנאי שמתקיימים כל התנאים הנחוצים להבטחת בריאותם ורווחתם הפיזית, המנטלית, ההתנהגותית והחברתית של בעלי החיים, בהתאם לצרכיו של כל מין ולסטנדרטים המקובלים בעולם, וכן למנוע פגיעה בצוות המטפל או בריחת פרטים אל מחוץ למתקן, על כל הסיכונים לאדם ולסביבה הכרוכים בה.

בעשורים האחרונים הולכת וגוברת המודעות המקצועית והציבורית לצורך לספק לבעלי חיים המוחזקים בשבייה תנאים המתאימים לצורכי המין, מבחינה ביולוגית, התנהגותית וחברתית, והמאפשרים באופן מיטבי את הבטחת בריאותם ורווחתם הפיזית של בעלי החיים ואת קיום מגוון תבניות ההתנהגות הטבעיות של כל מין. יש להחזיק בתנינים בשבייה רק בתנאים שיבטיחו את צורכיהם המורכבים, ימנעו מהם סבל ואף יבטיחו את בטיחותו של הצוות המטפל וימנעו בריחה של תנינים מהמתחם בו הם מוחזקים. יש צורך גם בכוח אדם מיומן בעל הכשרה ייעודית וניסיון רב בטיפול בתנינים.

למתקן כליאה יש צרכים שונים לחלוטין ואף מנוגדים לצרכים המורכבים של מתקן להחזקת חיות בר בשבייה, ובפרט כאשר מדובר בחיות בר עם תוחלת חיים של עשרות שנים המהוות סיכון משמעותי לאדם, למערכות האקולוגיות, לחיות בר מקומיות ולחיות משק. סביר להניח שבמתקן מסוג זה יתקבלו החלטות שבהן שיקולי התפעול וההגנה על מתקן הכליאה יגברו על שיקולי ההגנה על בעלי החיים ורווחתם ועל הסביבה. אין כל היגיון בהחזקת תנינים כאמצעי למניעת בריחה של אסירים ממתקן כליאה, ובפרט לאור העובדה שמספר התנינים שברחו עד כה מחוות גידול בישראל ומשך הזמן עד ללכידתם היה גדול בהרבה ממספר וממשך מקרי הבריחה של אסירים בישראל. כלומר, מדובר בהצעה לפתרון לבעיה שכמעט ואינה קיימת, על ידי יצירת בעיה גדולה ממנה בהרבה. למה?

למעשה, לאור הניסיון הרע הקיים בישראל במקרים בהם ניתנו היתרים להחזקת חיות בר בחוות גידול (למשל, בריחת עשרות תנינים מחוות הגידול בפצאל לטבע, אשר לקח למעלה משנתיים ללכוד את כולם), יש להפסיק לחלוטין את מתן ההיתרים להחזקת תנינים בישראל גם בחוות גידול.

בשנת 2013 הכריז השר להגנת הסביבה, גלעד ארדן, על סמך התייעצות מעמיקה עם אנשי המקצוע, על ביטול הכרזת חיות בר מטופחות בישראל, וטוב עשה (בכך הוא ביטל את ההכרזה הזמנית משנת 2008 על פרטים של חיות בר משני מיני תנינים ומהמין יען שגודלו בשבייה למטרות מסחר, כחיות בר מטופחות, אשר ניתנה על ידי השר הגנת הסביבה הקודם, ושהייתה מוטעית מיסודה).

על פי לשון החוק להגנת חיות הבר ניתן להגדיר כחיית בר מטופחת רק מין, תת־מין או זן של חיות בר – כלומר לא ניתן להגדיר חלק מהפרטים מאותו מין, תת־מין או זן כ"חיית בר מטופחת" ופרטים אחרים מאותו המין כ"חיית בר מוגנת". בנוסף, מין, תת־מין או זן יכול להיות מוגדר כחיית בר מטופחת רק אם הוא טופח או פותח לצורכי גידול בשבייה – כלומר, על פי החוק הקיים, אי אפשר להחליט באופן שרירותי להגדיר קבוצת פרטים המגודלים בשבייה, ושאינם נבדלים ביולוגית מפרטים אחרים מאותו מין ותת־מין החיים בטבע, כחיית בר מטופחת.

המילים "טופח" או "פותח" מתייחסות להליך של ביות, כלומר, תוצר של ברירה מלאכותית במהלך דורות, המביאה לשינוי גנוטיפי ו/או פנוטיפי באופיו של מין, תת־מין או זן. תנין היאור (*Crocodylus niloticus*) מעולם

לא עבר תהליך כזה של ביות וברירה מלאכותית, הוא אינו מין שמטבעו לחיות במחיצת האדם, והוא נותר חייית בר לכל דבר ועניין. אין הבדל גנטי בין הפרטים החיים בטבע לאלו המגודלים בשבייה, בגני חיות או בחוות גידול.

כלומר, מבחינה מדעית, הכרזה על פרטים או אוכלוסיות מסוימות מהמין תנין היאור או הכרזה המין כולו, כחייית בר מטופחת בישראל, הינה מנוגדת להגדרה בחוק, שכן זהו מין הקיים בטבע, ואשר לא בוית מעולם ולא טופח או פותח לצורכי גידולו בשבייה. כל מיני התנינאים וכל תת־המין של תנין היאור המגודלים בשבייה, קיימים גם בטבע.

בהתייחס להשלכות הסיכונים על רווחת בעלי החיים, המגוון הביולוגי, והסיכון לאדם, יש חשיבות רבה להכרה בהיותם של כל התנינים המוחזקים בשבייה בישראל חיות בר מוגנות ולכך שכל העברה, גידול והחזקה של כל התנינים בשבייה בישראל, ללא החרגה, יהיו מותנים בהיתרים ובפיקוח הדוק של רשות הטבע והגנים. לפיכך, אנו מבקשים ממך **לבטל לאלתר את ההכרזה**, המנוגדת ללשון החוק ולהגנת חיות הבר והמערכות האקולוגיות ואף מסכנת את הציבור בישראל, **על הגדרת פרטים מהמין תנין היאור כחייית בר מטופחת**. כמו כן, אנו מבקשים ממך להכריז על איסור מוחלט וגורף על שימוש בחיות בר ככלי לאיום על בני אדם, לרבות אסירים, בישראל.

בברכה,
על החתום

ד"ר תמר רון, אקולוגית, יועצת בי"ל לשמירת המגוון הביולוגי
ד"ר רחל אדם, הקליניקה לסביבה ולאקלים, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר יובל איטסקו, המחלקה לביולוגיה אבולוציונית וסביבתית, הפקולטה למדעי הטבע, אוניברסיטת חיפה
פרופ' עמיעל אילני, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר עדי בכר, המכון הווטרנרי ע"ש קמרון, בית דגן
פרופ' יונתן בלמקר, בית הספר לזואולוגיה וי"ר מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר ענת בן יונתן, תוכנית קולרמנמון לזכויות ורווחת בעלי חיים, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' (אמריטוס) אביטל גזית, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' תמר גיא־חיים, המחלקה לביולוגיה ימית, המכון הלאומי לאוקיינוגרפיה, חקר ימים ואגמים לישראל
ד"ר גילי גרינבאום, המחלקה לאקולוגיה, אבולוציה והתנהגות, האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' רועי דור, המחלקה למדעי הטבע, ראש המרכז למחקרי קיימות וסביבה, האוניברסיטה הפתוחה
פרופ' נטע דורצ'ין, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' יוני וורטמן, ראש החוג למדעי החי, תל חי, אוניברסיטת קריית שמונה בגליל
ד"ר נועה טרוסקנוב, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' יוסי יובל, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' (אמריטוס) יורם יוס־טוב, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר זוהר ינאי, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' (אמריטה) יעל לובין, המחלקה לאקולוגיה מדברית, המכונים לחקר המדבר, אוניברסיטת בן גוריון בנגב

פרופ' ארנון לוטם, בית הספר לזואולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר מירב מאירי, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר טלי מגוריכהן, מוקד מחקרים החולה, הפקולטה למדעי הטבע והחי, תל חי, אוניברסיטת קריית שמונה
בגליל

ד"ר (אמריטה) מיכל מוטרו, מרצה בחוג למדעים, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, ירושלים
פרופ' (אמריטוס) עוזי מוטרו, המחלקה לאקולוגיה, אבולוציה והתנהגות, האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' (אמריטוס) צבי מנדל, המחלקה לאנטומולוגיה, המכון להגנת הצומח, מכון וולקני
פרופ' ניר ספיר, המחלקה לביולוגיה אבולוציונית וסביבתית, הפקולטה למדעי הטבע והמכון לאבולוציה,
אוניברסיטת חיפה

פרופ' אריאל צ'יפמן, המחלקה לאקולוגיה, אבולוציה והתנהגות, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר אורן קולודני, המחלקה לאקולוגיה, אבולוציה והתנהגות, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר צפיר קופליק, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' תמיר קליין, המחלקה למדעי הצמח והסביבה, מכון ויצמן למדע
ד"ר בת שבע (שבי) רוטמן, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' אסף שוורץ, הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים; יו"ר האקדמיה הצעירה, הטכניון
ד"ר בעז שחם, אוספי הטבע הלאומיים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר נועה שטיינר, המרכז לשיקום אקולוגי ופיתוח מבוססי טבע, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט,
אוניברסיטת תל אביב

ד"ר ניר שטרן, המחלקה לביולוגיה ימית, המכון הלאומי לאוקיינוגרפיה, חקר ימים ואגמים לישראל
פרופ' אורי שיינס, החוג לביולוגיה וסביבה, אורנים
ד"ר קארין תמר, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב